

Cikloturizam u Međimurskoj županiji

Matotek, Leona

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:755641>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Leona Matotek

Cikloturizam u Međimurskoj županiji

Prvostupnički rad

Mentor: doc. dr. sc. Ivan Šulc

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Cikloturizam u Međimurskoj županiji

Leona Matotek

Izvadak: Cikloturizam je rastuća i održiva grana turizma koja se zadnjih godina sve više razvija u Zapadnoj Europi promovirajući zdravlje i rekreaciju. Iako je cikloturizam najviše zastupljen u Zapadnom svijetu, Hrvatska je također prepoznala njegov potencijal te se uključila u europsku mrežu biciklističkih ruta. Povoljan geografski položaj Međimurske županije i raznolik reljef su omogućili razvoj cikloturizma koji je danas jedan od tri glavnih turističkih grana u Međimurju. Uz suradnju s okolnim državama i lokalnim zajednicama razvila se kvalitetna cikloturistička ponuda. Međimurje je prvo u Hrvatskoj uvelo posebnu oznaku kvalitete *Cyclist Welcome* za ugostiteljske i smještajne objekte koji nude sadržaj prilagođen biciklistima. Brojnost biciklističkih ruta, kvaliteta usluga i manifestacija također je na vrlo zadovoljavajućoj razini. Poseban će naglasak u ovom radu biti na razvoju cikloturizma u Međimurju te na sadašnjem stanju cikloturističke ponude Međimurja. Kako bi se dobio bolji uvid u trenutno i buduće stanje biciklističkog turizma proveden je intervju s djelatnicom Turističke zajednice Međimurske županije. Cilj rada je utvrditi sadašnje stanje turističke ponude cikloturizma u Međimurskoj županiji i dati kritički osvrt na strateške razvojne dokumente koji se bave cikloturizmom te se osvrnuti na daljnje planove razvoja cikloturizma.

32 stranica, 11 grafičkih priloga, 2 tablica, 61 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Međimurska županija, cikloturizam, biciklizam, turizam, biciklističke rute

Voditelj: doc. dr. sc. Ivan Šulc

Tema prihvaćena: 11. 2. 2021.

Datum obrane: 23. 9. 2021.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Cycle Tourism in Međimurje County

Leona Matotek

Abstract: Cycle tourism is a growing and sustainable branch of tourism that has been increasingly developing in Western Europe in recent years, promoting health and recreation. Although cycling is the most represented in the Western world, Croatia has also recognized its potential and joined the European network of cycling routes. The favourable geographical position of Međimurje County and its diverse terrain have enabled the development of cycling tourism, which is today one of the three main types of tourism in Međimurje. In cooperation with the surrounding countries and local communities, a quality cycling tourist offer has been developed. Međimurje was the first county in Croatia that introduced a special quality label *Cyclist Welcome* for catering facilities and accommodation that offer content adjusted to cyclists. The number of bicycle routes, the quality of services and events is also at a very satisfactory level. Special emphasis in this paper will be on the development of cycling tourism in Međimurje and the current state of the cycling tourism offer of Međimurje. In order to get a better insight into the current and future situation of cycling tourism, we interviewed an employee of the Tourist Board of the Međimurje County. The aim of this paper is to determine the current state of the tourist offer of cycling tourism in Međimurje County and to give a critical review of strategic development documents dealing with cycling tourism. Also, it will be discussed about further plans for the development of cycling tourism.

32 pages, 11 figures, 2 tables, 61 references; original in Croatian

Keywords: Međimurje County, cyclotourism, cycling, tourism, cycling routes

Supervisor: Ivan Šulc, PhD, Assistant Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 11/02/2021

Undergraduate Thesis defense: 23/09/2021

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJAM CIKLOTURIZAM	2
2.1. Prednosti cikloturizma.....	4
3. RAZVOJ CIKLOTURIZMA	5
3.1. Razvoj cikloturizma u Republici Hrvatskoj	7
3.2. Razvoj cikloturizma u Međimurskoj županiji.....	10
4. STANJE CIKLOSTURITIČKIH SADRŽAJA U MEĐIMURJU	12
4.1. Biciklističke rute	12
4.2. Ugostiteljski objekti	15
4.3. Usluge.....	16
4.4. Manifestacije	18
5. CIKLOTURIZAM U TURISTIČKOJ PONUDI MEĐIMURJA	21
5.1. Agencijske ponude cikloturizma u Međimurju.....	22
5.2. Povezivanje cikloturizma s drugim oblicima turizma.....	23
6. DALJNI RAZVOJ CIKLOTURIZMA U MEĐIMURJU	25
7. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA.....	28
IZVORI	29
PRILOZI.....	IV

1. UVOD

Cikloturizam, koji spaja turizam i biciklizam, smatra se rastućom i održivom turističkom aktivnošću koja se sve više razvija u zapadnom svijetu, ali i u Republici Hrvatskoj. Hrvatska je idealna država za razvoj cikloturizma zahvaljujući njenom atraktivnom prirodnom okolišu, kulturno-povijesnoj baštini, povoljnom geografskom smještaju i klimi te brojnosti puteva pogodnih za bicikl. Upravo te faktore je prepoznala i Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine te se razvio Akcijski plan razvoja cikloturizma u RH čiji je cilj unapređenje Hrvatske kao jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija (Institut za turizam, 2015).

Prostorni obuhvat rada jest najmanja, najsjevernija i najgušće naseljena (nakon Grada Zagreba) hrvatska županija, Međimurska. Županija bogata ljepotama prirode i kulturno-povijesnim obilježjima koji omogućuju razvoj širokog spektra turističke ponude, od raznih sportsko-rekreacijskih aktivnosti do eno-gastronomije i *wellnessa*. Reljef dijeli Međimurje na Gornje, koje je brdovito s goricama, i Donje, nizinsko, s rijekama Murom i Dravom (Službeni glasnik Međimurske županije, 2014). Time se ostvaruje raznovrsnost turističke ponude, a samim time i biciklističkih ruta. Uz to, razvijen je i *wellness* te kongresni turizam s jezgrom u Termama Sveti Martin u kojem se ostvaruje i većina noćenja u regiji (Like putovanja, 2019). Međimurje ima idealni granični smještaj na tromeđi sa Slovenijom i Mađarskom koji osigurava blizinu emitivnih država te ima tranzitni položaj koji zadržava putnike na dalekim putovanjima (Službeni glasnik Međimurske županije, 2014). To potvrđuju i podaci iz 2019. godine koji govore kako su glavna emitivna tržišta Međimurja Hrvatska, Slovenija, Poljska i Austrija (Like putovanja, 2019). Svake godine Međimurje privlači sve više turista te osvaja prestižne nagrade u području turizma, a zadnjih godina mnogo ulaže u cikloturizam za koje je Međimurje idealno zbog svoje relativno male površine pa se u samo jednom danu ili nekoliko sati može proći veći dio regije. Međimurje trenutno ima više od 850 km biciklističkih staza te 19 raznolikih ruta (Međimurje bike, n.d.a).

Cilj rada jest utvrditi sadašnje stanje turističke ponude cikloturizma u Međimurskoj županiji i dati kritički osvrt na strateške razvojne dokumente koji se bave cikloturizmom. U radu će biti riječi o pojmu cikloturizma i njegovom razvoju u Hrvatskoj i Međimurju te će se dati detaljniji uvid u infrastrukturu, smještaj, manifestacije i usluge cikloturizma u Međimurju, a na kraju će se dati kratak sažetak o budućnosti cikloturizma na već spomenutom području.

Metodologija koja se koristila prilikom izrade rada jest metoda analize dostupne stručne literature, metoda intervjua, terensko istraživanje te obrada podataka u Microsoft Excelu. U analizi i interpretaciji literature najviše su se koristili dokumenti Akcijski plan razvoja

cikloturizma (2015) te Operativni plan razvoja cikloturizma Međimurske županije do 2020. godine (2017). Pretraga aktualnih podataka poput manifestacija, smještaja te turističke ponude cikloturizma izvršena je putem dostupnih informacija na web stranicama. Također, tijekom kolovoza 2021. godine provedeno je i terensko istraživanje stanja biciklističkih staza u dijelovima Gornjeg i Donjeg Međimurja. U Gornjem Međimurju analizirano je područje grada Mursko Središće i općina Selnica, Sveti Martin na Muri te Štrigova, a u Donjem Međimurju općina Donja Dubrava, Sveta Marija i Kotoriba. Stanje staza je zabilježeno fotoaparatom, a kasnije je sumirano i uspoređeno s podacima dostupnim iz dokumenta Operativni plan razvoja cikloturizma Međimurske županije do 2020. godine (2017). Kako bi se dobio bolji uvid u razvoj cikloturizma u Međimurju proveden je intervju s djelatnicom Turističke zajednice Međimurske županije u kolovozu 2021. godine pismenim putem.

2. POJAM CIKLOTURIZAM

Danas turisti sve više posežu za traženjem jedinstvenog emocionalnog iskustva u netaknutim, neistraženim lokacijama te se sve više vode željom za znanjem, avanturom i aktivnim odmorom. Upravo je cikloturizam jedan od novih oblika održivog turizma koji zadovoljavaju potrebe turističke potražnje (Gazzola i dr., 2018). Sinonim pojma cikloturizam je biciklistički turizam (eng. *cycle tourism*). Biciklistički turizam se posebice razvija od 1980-ih godina, a danas je već vrlo razvijen u mnogim (posebice zapadnim) europskim državama, u ruralnim i urbanim sredinama te sve više europskih gradova razvija infrastrukturu za turiste koji pomoću bicikala razgledavaju grad (Gazzola i dr., 2018). Budući da je cikloturizam relativno novi oblik turizma teško se pronalazi konkretna definicija pojma. No, može se okarakterizirati kao spoj biciklizma i rekreacije u svrhu razgledavanja i istraživanja novog područja i njegovih proizvoda. Time su cikloturisti osobe koje putuju biciklom u svrhu razonode i čiji je izbor bicikla kao sredstva kretanja izborni (Cox, 2013). U samom početku definiranja pojma potrebno je utvrditi razliku između cikloturizma i biciklizma. Biciklizam se izrazito temelji na fizičkoj aktivnosti, odnosno vještini i rekreaciji, dok se glavnim motivom cikloturizma smatra otkrivanje novih mjesta, odmor, druženje i uživanje. Cilj cikloturista jest doživljaj ljepota destinacije dok kulturna ponuda spada u sekundarni plan (Rabotić, 2013).

Biciklistički turizam može biti višednevni, jednodnevni (u ovom slučaju turist iznajmi bicikl na jedan dan), sportsko-rekreacijski i avanturistički (Rabotić, 2013). Također, razlikuju se tri razine cikloturizma: kružne ture i izlete, brdski biciklizam i utrke (Rabotić, 2013). Prosječno putovanje cikloturista traje nekoliko dana te se često kombinira s drugim ekološki prihvaćenim oblicima prijevoza poput vlaka. U takvom obliku može se smatrati mekanim,

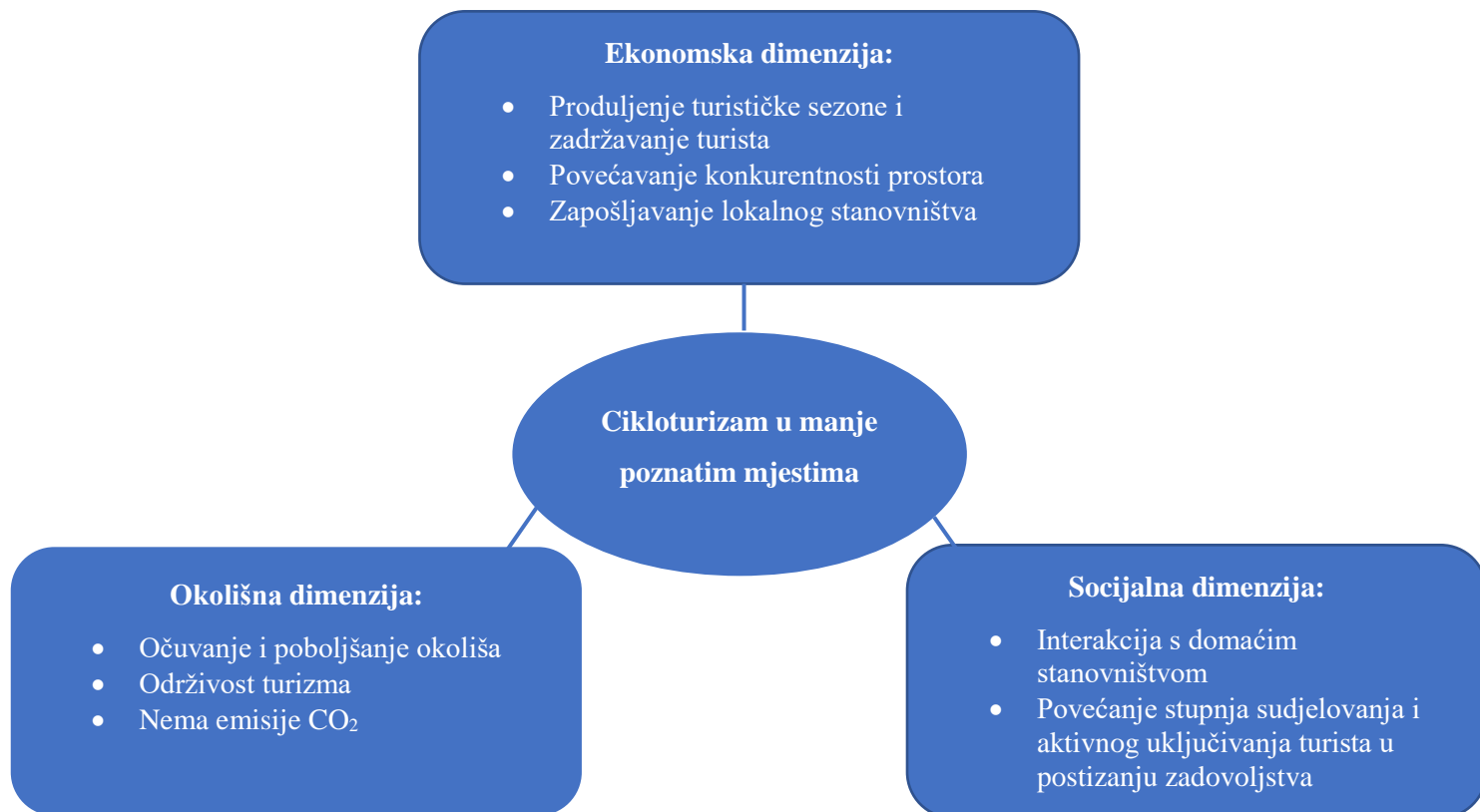
održivim turizmom s minimalnim onečišćenjem prirode i sporim turizmom koji uključuje sporo kretanje i jak doživljaj rute (Rabotić, 2013). Putovanja cikloturista uvelike se razlikuju prema duljini trajanja i organizaciji, koja može biti individualna i organizirana. Individualna putovanja organizira sam turist, a kod organiziranih putovanja turist bira rutu i destinaciju, a agencija osigurava prijevoz prtljage i druge usluge. Također, sam budžet putovanja može varirati, što je ovisno i o smještaju cikloturista. Smještaj može biti kamp, hotel ili neki drugi smještajni objekt, a danas se sve više hotela prilagođava biciklistima s popratnim nužnim sadržajem za bicikle. Cikloturizam dijelimo na *hard* i *soft* avanturu. Tvrdi cikloturizam podrazumijeva nešto zahtjevnije i adrenalinske brdske ture (npr. heli-biciklističke ture u Alpama), a meki uključuje razgledavanje mjesta, laganiju vožnju i kontakt s lokalnom zajednicom (Rabotić, 2013).

Prosječan profil cikloturista uključuje dobnu starost između 30 i 50 godina, srednje ili visoko obrazovanje, srednji ili viši društveni sloj te određena privrženost prirodi i rekreaciji (Rabotić, 2013; Herceg, 2016). Hrvatski cikloturisti su pak dominantno muški, prosječne starosti od 34 godine, srednje i više obrazovani te imaju naviku biciklirati redovito (3 do 5 puta tjedno) (Kovačić, 2015). Prema procjenama UNWTO-a u Europi je 2016. godine postojalo više od 60 milijuna aktivnih biciklista, od čega je 60 % bilo muškaraca te 40 % žena. Oko 90 % cikloturističkih putovanja je organizirano samostalno, a 10% putem turističkih posrednika. Broj cikloturista koji ostvaruju najmanje jedno noćenje se procjenjuje na 20 milijuna, dok je broj jednodnevnih cikloturista vrlo teško procijeniti. Cikloturisti najčešće putuju u paru (50 %), oko 30 % njih putuje u grupama od 3 do 5 ljudi, a 20 % samostalno. Više od pola cikloturista promijeni smještaj nekoliko puta za vrijeme putovanja, dok ostali istražuju i ostaju u jednoj destinaciji (Međimurska županija, 2017). Tipični cikloturist izletnik potroši 18 eura dnevno, dok višednevni cikloturist potroši otprilike 55 eura dnevno (Cycling UK, 2020). Sveukupni prihod koji ostvaruje biciklistički turizam jest oko 6 milijardi eura godišnje (Rabotić, 2013). Vodeće destinacije cikloturizma su Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Austrija, Njemačka te države Beneluxa koje velik promet postižu dobrom infrastrukturom i uslugom (Herceg, 2016).

Postoji nekoliko kriterija koje određena regija mora ispuniti u pitanju infrastrukture kako bi se omogućio razvoj cikloturizma. Ti kriteriji su: minimalna širina puta od 2 metra (no, pogodnije je kad je 2,5 metara ili više), put mora biti otporan na sve vremenske (ne)prilike, moraju postojati jasni i pouzdani putokazi, mora biti osigurana sigurna prohodnost rute, postojanje određene turističke infrastrukture duž rute te mogućnost povratka prijevozom, smještaj, mora postojati veza s javnim prijevozom koji dozvoljava unošenje bicikla, postojanje biciklističke turističke infrastrukture koji omogućuje redovno održavanje bicikla te njeno jasno označavanje (Rabotić, 2013).

2.1. Prednosti cikloturizma

Cikloturizam osim što ima beneficije za okoliš, ima velik utjecaj i na ljudsko zdravlje, psihičko i mentalno. Ima učinak na samopouzdanje i potiče pozitivne slike o sebi i svijetu oko nas. S druge strane, dokazano je da tjelesna aktivnost utječe na povećanje enzima endorfina koji utječe na dobro raspoloženje. Omogućuje i osobni rast zbog prikupljenog znanja i iskustva na putu (Vujko i dr., 2017). No, cikloturizam utječe i na ekonomsku, okolišu te socijalnu dimenziju. Objasniti ćemo kako cikloturizam utječe na općenito manje poznata mjesta. Razvoj infrastrukture povezuje i stvara lokalne i turističke mogućnosti zasnovane na lokalnoj zajednici (Morpeth, 2003). U ekonomskoj dimenziji dolazi do produljenja turističke sezone koja je u većini slučajeva bazirana samo na ljetu te do povećanja konkurentnosti prostora. Također, razvoj cikloturizma zahtijeva sudjelovanje lokalne zajednice, regionalnu integraciju te međunarodnu suradnju (Innovation Norway, 2016). Time dolazi do uključivanja i zapošljavanja domaćeg stanovništva što nas vodi do socijalne dimenzije i interakcije cikloturista s lokalnim zajednicama (Gazzola i dr., 2018). Biciklistički proizvodi moraju potaknuti dinamiku i aktivnost, lokalne značajke, otkriće novih stvari, širenje horizonata, uključivanje gostiju u akciju i buđenje željenih osjećaja (Innovation Norway, 2016.). U ekološkoj dimenziji, koju smo se već donekle dotaknuli, dolazi do očuvanja okoliša jer ne dolazi do ispuštanja CO₂ emisije zbog izbora prijevoza (Gazzola i dr., 2018). Također, cikloturisti svojim odabirom smještaja, koji je često ekološki prihvatljiviji, manje troše energiju i vodu te stvaraju manje otpada i manje oštećuju floru i faunu (Simonsen i dr, 1998). Sumirane prednosti cikloturizma moguće je vidjeti na sl. 1.

Sl.1. Utjecaj cikloturizma u manje poznatim mjestima na određene dimenzije

Izvor: Gazzola i dr. (2018)

3. RAZVOJ CIKLOTURIZMA

Popularnost bicikla kao prijevoznog sredstva potječe još od sredine 19. stoljeća. Bicikl je omogućio širu dostupnost i veću mobilnost ljudi, a u drugoj polovici 19. stoljeća počinje se koristiti u svrhu izleta i rekreacije. Cikloturizam se prvi javlja u Velikoj Britaniji gdje se osnivaju prvi klubovi i organizacije za biciklistički turizam. Ipak, prvim biciklističkim putovanjem smatra se putovanje Francuskom na relaciji Lion – Nica krajem 19. stoljeća. Od 1980-ih godina cikloturizam se jače razvija ponajprije u obliku kružnih tura, a kasnije brdskih i trkaćih (Rabotić, 2013). Od tada pa sve do danas cikloturizam bilježi stalan rast. Oko četvrtine europskih cikloturističkih putovanja se odvija u Njemačkoj, a oko 8% u Skandinavskim državama. Ostala cikloturistička putovanja se odvijaju primarno u Zapadnoj Europi, a sve više i u Istočnoj i Srednjoj Europi (Međimurska županija, 2017).

Države Zapadne Europe prve su počele razvijati cikloturizam. To dokazuje i Europska federacija biciklista, neprofitna udruga osnovana 1983. sa sjedištem u Bruxellesu. Cilj udruge je postizanje boljeg i većeg biciklizma za sve u Europi te ujedinjenje biciklističkih organizacija. Danas udruga broji više od 60 organizacija članica u više od 40 država Europe (ECF, n.d.). Pod utjecajem udruge i mreža danskih nacionalnih biciklističkih ruta 1995. godine razvila se mreža EuroVelo. EuroVelo broji 19 biciklističkih ruta (sl. 2.) diljem Europe s preko 90.000 kilometara staza. Ciljevi mreže su razvoj kvalitetnih biciklističkih ruta u svim državama Europe,

usklađivanje standarda, poticanje prekogranične suradnje, promoviranje biciklizma i cikloturizma te osiguravanja adekvatne infrastrukture i sadržaja za bicikliste (EuroVelo, n.d.). Procjenjuje se da će EuroVelo utjecati na 60 milijuna putovanja koji će omogućiti ukupno 7 milijardi eura izravnog prihoda putem cikloturizma (Weston i dr., 2021). No, neki od nedostataka EuroVelo mreže su težak pronalazak prijevoza koji će prevoziti i bicikle, nedostatak kvalitetnih biciklističkih ruta i mreža na velike udaljenosti u mnogim državama te niska uključenost turoperatora i pružatelja turizma u ciklus turizam (Weston i dr., 2021). Krajem 2012. godine Europski parlament je uključio biciklizam, turizam i infrastrukturu EuroVelo u Trans-europsku transportnu mrežu (TEN-T) što je omogućilo buduća financiranja Europske Unije (Piket i dr., 2013).

Prije 2020. godine, sektor biciklističkog turizma u Europi procijenjen je na 44 milijarde eura. Zbog novih okolnosti koje je uzrokovala pandemija COVID-19, ljudi sve više teže zdravijem životu te boravku na otvorenom u prirodi. Nestašica bicikla koja je zatekla cijeli svijet 2020. i 2021. godine pokazuje da se ljudi okreću biciklizmu, a time i cikloturizmu. Predviđa se da će se trend velike potražnje za biciklom nastaviti i do 2022. godine (Tourwriter, n.d.). Također, budućnost cikloturizma podrazumijeva korištenje e-bicikla te sve više biciklističkih turoperatora nudi opcije e-bicikla, isto tako sve više lokalnih kompanija nudi njihov najam. E-bicikli smanjuju težinu puta, omogućuju ljudima dulju vožnju i savladavanje strmijih uspona te ubrzavaju put do odredišta. E-bicikli najrasprostranjeniji su u Zapadnoj Europi, no oni se sve više nude u rastućim destinacijama cikloturizma, osobito u Istočnoj Europi, Sjevernoj Americi i Australiji (Robertson, n.d.).

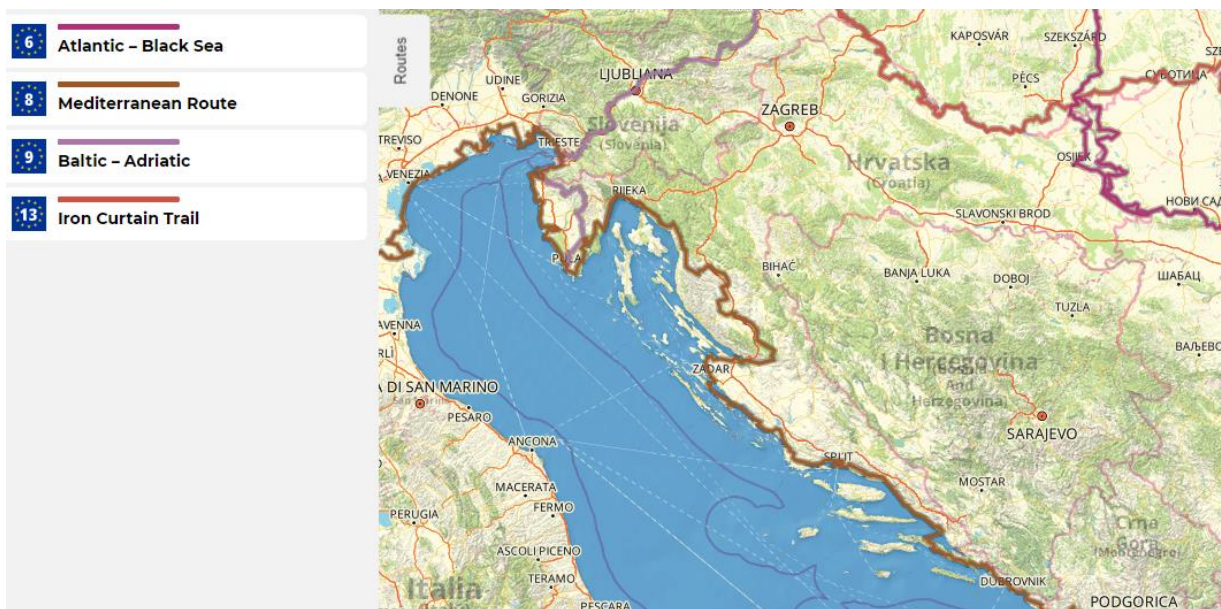
Sl. 2. Biciklistički koridori EuroVela
Izvor: EuroVelo (n.d.)

3.1. Razvoj cikloturizma u Republici Hrvatskoj

Hrvatska svojim prirodnim potencijalima (šumskim i seoskim stazama, poljima i vinogradima) i srdačnim lokalnim stanovništvom, živopisnom etnografijom, čistom vodom, starim kamenim kućama i crkvama doprinosi razvoju cikloturizma. Zbog raznolikosti terena Hrvatska je poznata po izletničkim turama te raznim natjecanjima (Tubić i dr., 2012).

U Republici Hrvatskoj nema mnogo podataka o povijesti biciklizma i cikloturizma, no, ono što nam je poznato jest da bicikl na prostoru Hrvatske datira iz 1860-ih godina, a unaprijeđeni bicikl dolazi na hrvatske prostore 1875. godine. Godine 1885. osnovano je „Prvo Hrvatsko društvo biciklista“, a samo dvije godine kasnije i „Klub biciklista hrvatskog Sokola“.

Nadalje se osniva sve više klubova te je 1894. godine u Hrvatskoj osnovan „Savez hrvatskih biciklista“ (HBS, n.d.). Godine 1887. trojica studenata su u 30 dana obišli destinacije od Zagreba, preko Rijeke, pa sve do Trsta u 30 dana, što se može smatrati prvim oblikom cikloturizma u Hrvatskoj (Gotovac, 2018). No, Hrvat Ferdinand Budicki otišao je korak dalje te je 1897. godine otišao na osmomjesečno putovanje Europom i dijelom sjeverne Afrike te prešao 17.000 kilometara biciklom (Hrvatska tehnička enciklopedija, 2016) U suradnji Hrvatskog saveza biciklista i mreže EuroVelo 2016. godine se osnovalo Koordinacijsko tijelo za cikloturizam (Cikloturizam.hr, 2017). Time je Hrvatska postala dio mreže EuroVelo te danas čini dio četiriju koridora EuroVela: koridora 6 (Atlantik – Crno more), koridora 8 (Meditranska ruta), koridora 9 (Baltik – Jadran) te koridora 13 (koridor Željezne zavjese) (sl. 3.).

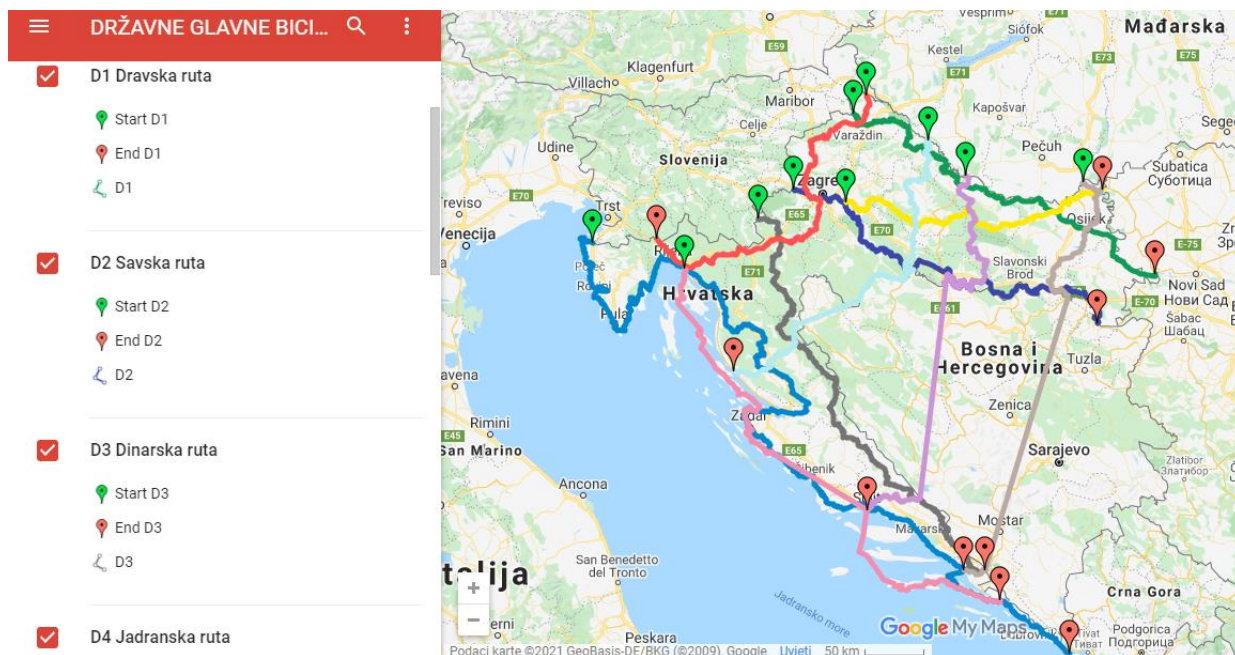
Sl. 3. Koridori EuroVelo koji prolaze Hrvatskom

Izvor: EuroVelo (n.d.)

Nadalje, Koordinacijsko tijelo za razvoj cikloturizma Hrvatske bavi se i provođenjem zadataka i aktivnosti iz Akcijskog plana razvoja cikloturizma Hrvatske koji se razvija od 2015. godine kada je cikloturizam prepoznat turističkim potencijalom u Strategiji razvoja turizma RH do 2020. godine. U akcijskom planu se prepoznaje biciklistički turizam kao rastući oblik turističke aktivnosti te se Hrvatska smatra vrlo pogodnom za razvoj cikloturizma. Glavni cilj plana je unapređenje hrvatskog cikloturizma do jednog od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija, no prepreke na tom putu su, prvenstveno, nepostojanje osnovne prometne infrastrukture, manjak biciklističkih staza i traka, njihovo loše održavanje i nepovezanost cikloturističkih ruta. Također, problem je i nedostatak smještaja za cikloturiste,

slab sadržaj te neopremljenost turističkih atrakcija. Glavni zadaci i prioriteti Akcijskog plana su podijeljeni u pet kategorija: infrastruktura, zakonska regulativa, edukacija, cikloturistička ponuda te informiranje i marketing. Infrastruktura je prvi i osnovni korak za siguran i kvalitetan razvoj cikloturizma, a mjere podrazumijevaju izgradnju biciklističkih traka na kolniku i biciklističkih staza odvojeno od kolnika, uređenje i prilagodba riječnih nasipa i staza u šumama za potrebe biciklista, uređenje bike parkova, željezničkih vagona i drugo. Zakonska regulativa podrazumijeva propise kojima se regulira biciklistička infrastruktura i trasiranje koridora EuroVela, izgradnja objekata pogodnih za bicikliste i drugo. Edukacija uključuje informiranje svih dionika u biciklizmu i cikloturizmu, izrade edukacijskih brošura i drugo. Cikloturistička ponuda omogućuje jačanje razvoja „Bike share“, organiziranje manifestacija, razvijanje smještaja i drugo. Konačno, informiranje i marketing brendiraju cijelu Hrvatsku kao cikloturističku destinaciju, razvijaju cikloturističke info-punktove, izrađuju informativne materijale za cikloturiste i drugo (Institut za turizam, 2015).

Hrvatska ima mnogo potencijala i prirodnih ljepota za ponuditi, no još je dalek put do potpune razvijenosti cikloturizma. Prema podacima udruga Pedala.hr i Biri.hr u Hrvatskoj je do 2015. godine bilo oko 13.000 kilometara biciklističkih ruta, a najznačajnija cikloturistička odredišta su Istra, okolica Zagreba, Sjeverozapadna Hrvatska (posebice Međimurje) te Istočna Hrvatska (posebno Hrvatsko Podunavlje) (Institut za turizam, 2015). Cikloturizam je u Hrvatskoj podjednako razvijen na kontinentu i na obali te su programi i događaji biciklizma podjednako zastupljeni u oba djela države. No, na upit stanovništva da naglase koji su od sportova najznačajniji za njihovu destinaciju, biciklizam je bio nešto važniji za obalne (63 %) nego kontinentalne (37 %) destinacije. Također, u sportsko-rekreativnoj turističkoj ponudi Hrvatske, biciklizam se ponovno ističe te je analiza hrvatskih internetskih stranica pokazala je biciklizam najspominjaniji sport na turističkim web stranicama, a i u ponudama turističkih zajednica (Bartoluci, 2016).

Sl.4. Državne biciklističke rute
Izvor: Cikloturizam.hr (2020)

3.2. Razvoj cikloturizma u Međimurskoj županiji

Prema Ministarstvu turizma Međimurje pripada među tri najrazvijenije i najkvalitetnije cikloturističke destinacije u Hrvatskoj te je biciklizam u regiji prisutan već više od stoljeća (Međimurske Novine, 2017; Međimurje Bike, n.d.b). No prvi biciklistički klub, Međimurski biciklistički klub Mura Čakovec, osnovan je tek 2006. godine. Danas u Međimurju postoji tri aktivna biciklistička kluba: *BK Plus Čakovec*, *BK Mura Avantura Sveti Martin na Muri* i *BK Prelog* (Međimurje Bike, n.d.b).

Međimurje je oduvijek imalo vrlo dobre predispozicije da postane cikloturistička regija, a osmišljen i jači razvoj cikloturizma u Međimurskoj županiji počinje 2007. godine kada je donijet Program razvoja cikloturizma u Međimurskoj županiji do 2012. godine. U programu je predstavljena vizija Međimurja kao kvalitetne cikloturističke destinacije, a sredstva iz europskih fondova su najviše pomogla u realizaciji razvoja (intervju s D. Juzbašić). Također, cikloturizam je prepoznat kao jedan od tri osnovna turistička proizvoda Međimurja koji su tržišno spremni za ponudu da domaćem i inozemnom tržištu, što je poduprto u dokumentima Strateškog marketing plana Međimurske županije 2014-2020. te Masterplana razvoja turizma Međimurske županije do 2020. (Međimurska županija, 2017).

Dio Međimurja koje je prvo postalo atraktivno za cikloturizam bilo je Gornje Međimurje sa svojim brežuljcima, no, Donje Međimurje nije dugo zaostalo (Matotek i Martišek, 2017). Najveći pomak u razvoju cikloturizma bilo je uvođenje oznake *Cyclist*

Welcome 2015. godine. Oznaka je uvedena po uzoru na druge vrlo razvijene europske cikloturističke destinacije, poput Njemačke, Austrije i Ujedinjenog Kraljevstva, te osigurava visoku kvalitetu ugostiteljskih objekata prilagođenih biciklističkim turistima. Oznaka *Cyclist Welcome Quality* (CWQ) se odnosi na tri osnovne skupine ponuditelja turističkih usluga: objekte koji nude ugostiteljske usluge smještaja (i prehrane), objekte koji nude ugostiteljske usluge posluživanja hrane i pića te turističko informativne centre. Svi sudionici koji su prihvatili CWQ standarde uključeni su integralni sustav „*Cyclist Welcome* Mreža“ (Visit Međimurje, 2015).

Međimurje vrlo uspješno surađuje sa susjednim državama u razvoju prekograničnog cikloturizma, posebice putem IPA i Interreg projekata. Trenutno su aktivna dva ciklo projekta: Amazon of Europe Bike Trail i Amazing Amazon of Europe (intervju s D. Juzbašić). Dunavski transnacionalni programski projekt Amazon of Europe Bike Trail je pokrenut 2018. godine te uključuje 5 država (Austriju, Sloveniju, Mađarsku, Hrvatsku i Srbiju) na području UNESCO-ovog rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav. „Amazona Europe“ cikloturistima osigurava više od 1250 kilometara biciklističkih staza te dvije rute, sjevernu i južnu. Ono što je kod projekta najzanimljivije jest „Ciklus za prirodu“ gdje se pri svakoj rezervaciji preko Amazon of Europe dio novaca koristi za financiranje projekata očuvanja prirode u regiji (AOE Bike Trail, n.d.).

Na isti način je tijekom 2013. i 2014. godine proveden projekt „Cycling in a Network 1.0“ (CIAN 1.0) koji je ostvaren suradnjom dviju mađarskih općina, Nagykanizse i Zalakaros, i Turističke zajednice Međimurske županije. U tom su projektu razvijene biciklističke staze, infrastrukturni objekti, festivali, manifestacije, natjecanja i drugo. Projekt CIAN 1.0 otvorio je vrata nastavku suradnje te projektu „Cycling in a Network 2.0“ (CIAN 2.0) te je 2017. godine potpisan Sporazum o partnerstvu za provedbu projekta u sklopu projektu prekogranične suradnje Mađarska-Hrvatska 2014. – 2020., Interreg V-A. U projektu su bile uključene Općine Štrigova, Turistička zajednica Međimurske županije i Županijske uprave za ceste Međimurske županije te mađarski grad Nagykanisza. Nastavilo se ulaganje u biciklističku infrastrukturu te u sklopu njega uvela oznaka *Cyclist Welcome*. Također je uključeno i lokalno mađarsko i hrvatsko stanovništvo te su učvršćeni partnerski odnosi i sama prekogranična suradnja, ali i održivost i zaštita prirode uz rijeku Muru (Herman, 2019).

Međimurje je sa susjednom Slovenijom uključeno u Interreg projekt Mursko-dravske biciklističke staze kojem su glavni ciljevi uspostaviti zajedničko tržište, nadovezati se na postojeće biciklističke staze u Austriji uz Muru i Dravu te postaviti prekograničnu turističku destinaciju na europskoj karti kao dio aktivnog odmora i održivog turizma. Projekt je pokrenut

2009. godine te je osigurao razvoj Dravske biciklističke staze 2017. godine (Interreg Slovenija – Hrvatska, n.d.). Dravska biciklistička staza prolazi kroz četiri države (Italija, Austrija, Slovenija, Hrvatska) te je duga oko 710 kilometara. Staza prolazi kroz sela Donjeg Međimurja pa sve do Legrada (Drava Bike, n.d.). S druge strane, Murska biciklistička ruta prolazi kroz Austriju, Sloveniju i Hrvatsku, kroz Gornje Međimurje gdje postoji više mogućnosti izbora staza (Mura-Drava.bike, 2011). Dravska biciklistička staza zapravo čini trasu mreže EuroVelo, staze EuroVelo 13 (Koridor Željezna zavjesa). Koridor je u funkciji od 2011. godine te prolazi kroz Međimursku županiju u duljini od 23 kilometara, a prolazi kroz izletišta Zelengaj, Kotoribu i Donju Dubravu (Međimurje Bike, n.d.c). Navedena ruta je od iznimnog strateškog značaja za dugoročni razvoj cikloturizma u Međimurju (Županijska uprava za ceste Međimurske županije, 2019). Velik dio upravo ovih biciklističkih ruta prolazi zaštićenim područjem, Regionalnim parkom Mura-Drava te je prijedlog da se u sklopu parka ubuduće osmisli i program rekreativnog orijentacijskog biciklizma gdje se biciklizmu dodaje element orijentacije odnosno korištenja karte i kompasa (Mesarić i Golub, 2012).

Pandemija je 2020. godine smanjila turistički promet Međimurske županije, a samim time i cikloturizam. No, već 2021. godine županija bilježi poboljšanje i rast turističkog prometa. U Međimurju još ne postoji sustav za nadziranje kretanja cikloturista pa točne informacije o cikloturističkim prometima nisu dostupne (intervju s D. Juzbašić).

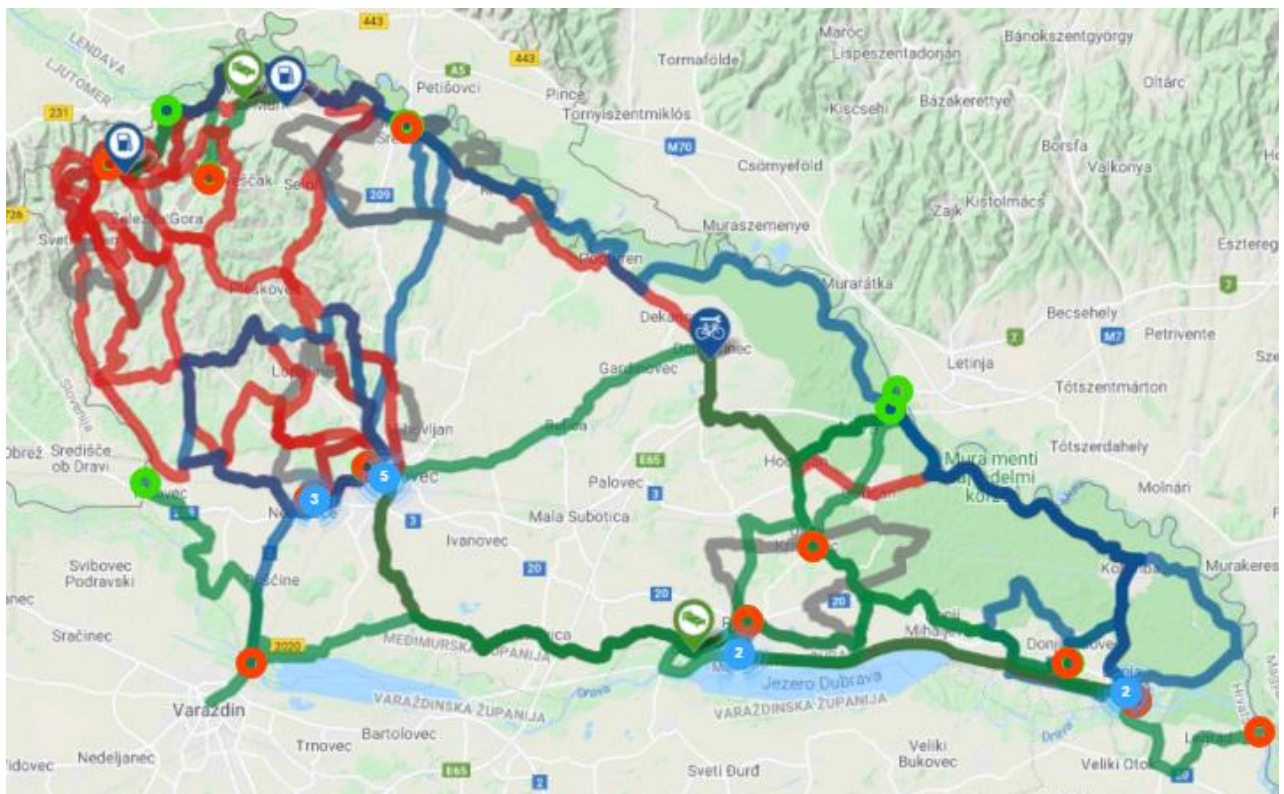
4. STANJE CIKLOSTURISTIČKIH SADRŽAJA U MEĐIMURJU

Međimurska županija može se pohvaliti kvalitetnim i osebujnim cikloturističkim sadržajima i ugostiteljskim objektima koji su popraćeni oznakom *Cyclist Welcome Quality*. Infrastruktura je povoljna za razvoj kvalitetne cikloturističke destinacije, no ona se svakako treba još unaprijediti. U narednom poglavlju će biti dostupan pregled biciklističkih ruta, smještajnih i ugostiteljskih objekata, biciklističkih usluga te manifestacija u Međimurskoj županiji.

4.1. Biciklističke rute

Međimurje ima raznolik reljef koji nadalje omogućuje raznolikost biciklističkih ruta. U županiji je označeno više od 850 kilometara biciklističkih ruta te su sve rute prohodne cijelu biciklističku sezonu (od ožujka do studenog). Rute su označene s preko 1000 smjerokaza s informacijama o nazivu rute, smjerom kretanja i udaljenosti do značajnih naselja (Međimurska županija, 2017).

U Međimurskoj županiji trenutno postoji 19 biciklističkih ruta različitih zahtjevnosti, od kojih su 4 staze Gravel (sl. 5.) (Međimurje bike, n.d.f). Od ostalih, pet staza je jednostavne zahtjevnosti (zeleno boja na slici 5.), šest srednje (plava boja na slici 5.) te četiri su zahtjevne (crvena boja na slici 5.). Off-road rute malo su zahtjevnije te više privlače one koji vole izazov. Takve rute obično prolaze kroz šume i livade gdje na nema uređenih staza te je podloga većinom zemlja ili šljunak (Makarić, 2015). Rute su vrlo raznolike i prema vremenu njihova obilaska te postoje one koje se prođu u sat vremena (npr. L17 Rudarska) i one za koje je potrebno više od šest sati (npr. M6 Međimurska). Na području Međimurja razlikuju se međunarodne staze, poput R1 i R2 Mura-Drava bike, Iron Curtain train i R3 Cycle in Network, te kružno-lokalne poput Međimurske, Pušipelove, Steinerove i drugih (Međimurska županija, 2017).

Sl. 5. Biciklističke staze u Međimurju
Izvor: Međimurje bike (n.d.f)

Biciklističke mreže mogu se ocijeniti u nekoliko segmenata. Rutiranje, označavanje, podloga, sigurnost, odmorišta, atraktivnost i usluge su ocijenjeni u Operativnom planu razvoja cikloturizma Međimurske županije do 2020. godine. Faktori su ocijenjeni u ocjeni od jedan (1) do pet (5) te je ocjena tri (3) donja granica za razvijenu cikloturističku destinaciju. Rutiranje, podloga, odmorišta, atraktivnost i usluge su označeni ocjenom višom od tri te su podloga i usluge na najkvalitetnijoj razini. No, po pitanju podloge u procjenu ulaze samo asfaltirane staze,

dok je prosječna ocjena makadamskih (*offroad*) ruta ocjena tri. Kvaliteta uređenosti, brojnost i lokacije odmorišta su iznad standarda europskih razvijenih destinacija, isto kao i kvaliteta usluga zbog *Cyclist Welcome* oznake za smještajne i ugostiteljske objekte. Kvaliteta označavanja i sigurnost u odnosu na ostali promet su ispod donje granice za razvijenu cikloturističku destinaciju. Označavanje umanjuje netočno brojčano označavanje ruta. Kod međunarodnih ruta rute su pravilno označavane s R1, R2, R3, što je prepoznatljivo i za inozemne cikloturiste, no taj sustav nije poštivan kod ostalih lokalno-kružnih ruta te se time sama jasnoća njihova praćenje tijekom voženje smanjuje. Kod sigurnosti ruta glavni je problem visoka nesigurnost rute R1 Mura-Drava bike u dionicama od Gornjeg Kuršanca do Totovca i od Preloga do Donje Dubrave. Također, problem rade i biciklističke staze u naseljima s denivelacijama kolnih ulaza, što je opasno za bicikliste (Međimurska županija, 2017).

Terenskim istraživanjem biciklističkih staza u Međimurju uočava se da su biciklističke staze na višoj kvaliteti u Gornjem Međimurju gdje uz šumske asfaltirane ceste postoji odvojena biciklistička staza (sl. 6.). No, u istom dijelu Međimurja uočavaju se dionice gdje su biciklističke staze nepostojeće, a cestovni putevi su vrlo uski što pridodaje nesigurnosti cikloturista. U Donjem Međimurju cestovni putevi su širi, no nedostaje kvalitetnih biciklističkih staza, posebice u dijelu rute R1 Mura-Drava bike uz kanal hidroelektrane.

Može se zaključiti kako su ključne pozitivne strane biciklističke mreže u Međimurskoj županiji prirodni ambijent, međunarodna i regionalna umreženost te opremljenost odmorišta za cikloturiste, dok su ključni nedostaci nedovoljna kvaliteta trasiranja i označavanja ruta, prometna nesigurnost pojedinih dionica, nedovoljan broj jednodnevnih kružnih ruta te nedostatna kvalitete makadamskih podloga uz Muru i Drava. Za realizaciju razvoja cikloturističkih ruta i usluga Međimurja većinom su korištena sredstva iz prekograničnih programa Europske unije IPA i Interreg programa (85 %), posebice u suradnji s partnerima iz Slovenije i Mađarske. Lokalne kružne rute u unutrašnjem dijelu županije su sufinancirane sredstvima Hrvatske turističke zajednice i Ministarstva turizma RH (Međimurska županija, 2017).

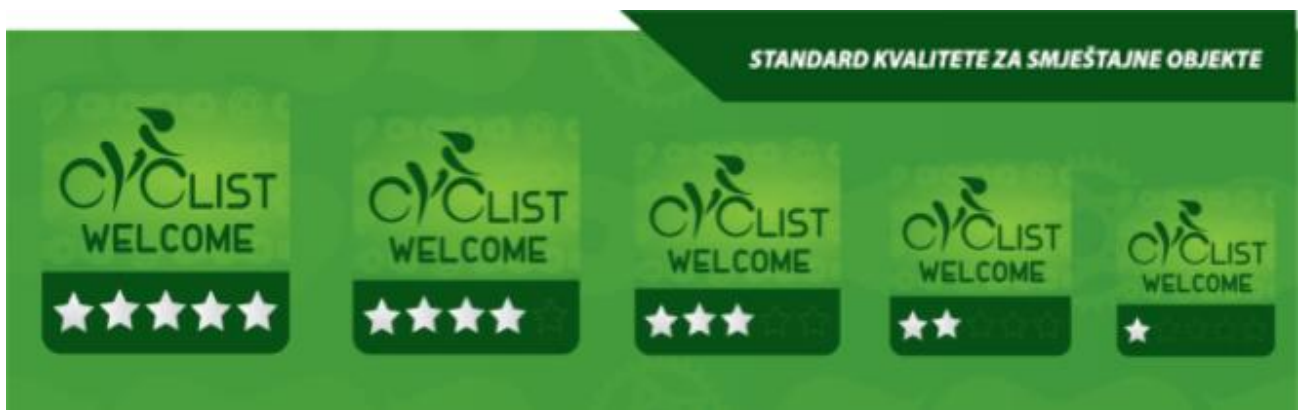

Sl. 6. Biciklistička staza u Gornjem Međimurju
Izvor: Osobni arhiv (2021)

4.2. Ugostiteljski objekti

Ponuda usluga i dostupnost informacija za cikloturiste u Međimurju su glavna prednost županije u cikloturizmu. Smještajni objekti su temeljni objekti za kvalitetu cikloturističke ponude neke regije, a oznaka *Cyclist Welcome Quality* je podigla kvalitetu Međimurja kao cikloturističke destinacije (Visit Međimurje, 2015). Međimurje je prvo u Hrvatskoj uvelo ovu oznaku, 2015. godine, a ideja o uvođenju oznake je postojala već nekoliko godina. Oznaka se uvela s ciljem pozicioniranja Međimurja kao cikloturističke destinacije visoke kvalitete usluge po uzoru na razvijene europske cikloturističke destinacije (intervju D. Juzbašić). Oznaka *Cyclist Welcome* svoje usluge svrstava u pet kvalitativnih razreda. Smještaj s jednom zvjezdicom cikloturistu omogućuje osnovne usluge poput info kutka s kartama, spremište za bicikle, prostor za pranje, jednokratno noćenje za bicikliste i druge osnovne usluge, dok se za dvije zvjezdice objekt treba omogućiti pranje prljave biciklističke odjeće, osigurati više informacija o Međimurju i biciklističkim rutama te pomoć pri planiranju izleta (Međimurska županija, 2017). Navedene osnovne usluge pruža 11 od 20 *Cyclist Welcome* smještajnih objekata u Međimurju (Međimurje Bike, n.d.g). Za kvalitetu od 3 zvjezdice objekt mora omogućiti najam bicikla i opreme u objektu, transfer bicikla, osigurati osobu za organizaciju izleta i drugo. Takvih objekata je u Međimurskoj županiji trenutno četiri. Objekti s 4 zvjezdice, kojih u Međimurju ima tri, osiguravaju besplatno parkirno mjesto za auto, prodaju zračnica (ako u naselju nema

bike trgovine), uslugu masaže i najam dječjih sjedalica s naslonom. Oni objekti s 5 zvjezdica osiguravaju dodatno GPS profile staza, biciklijade u mjestu, bicikle za najam raznih veličina, saunu i druge pogodnosti (Međimurska županija, 2017). Takvom uslugom se mogu pohvaliti dva smještajna objekta - *Hotel Spa Golfer* te *Kuća za odmor Međimurski ceke* (Međimurje Bike, n.d.g). Obje smještajne jedinice se nalaze u naselju Sveti Martin na Muri te se *Hotel Spa Golfer* posebice ističe po brojnosti noćenja turista u Međimurju. Svi *Cyclist Welcome* smještaji zajedno osiguravaju oko 790 kreveta (Međimurska županija, 2017). Analizom lokacije objekata može se zaključiti kako se više od pola navedenih smještajnih objekata nalazi u Gornjem Međimurju što može ukazivati na bolju razvijenost cikloturizma u toj regiji, dok je u Donjem Međimurju većina objekata koncentrirana u gradu Prelogu.

Sl. 7. Oznaka *Cyclist Welcome* te razine kvalitete oznake
Izvor: Visit Međimurje (2015)

Standardi za *Cyclist Welcome* ugostiteljske objekte s ponudom hrane i pića su podijeljeni u dvije kategorije: osnovna ponuda CW i dodatna ponuda CW+. Osnovna ponuda mora imati prilagođenu ponudu jela biciklistima, posebno istaknut biciklistički meni, parkirni stalak za bicikliste, alat i pumpu, turističke informacije za bicikliste te knjigu utisaka, dok dodatna ponuda osigurava mogućnost prijevoza osoba i prtljage, sušenje opreme te spremište za bicikle (Međimurska županija, 2017). Godine 2017. u Međimurskoj županiji je postojalo deset restorana i OPG-ova s oznakom *Cyclist Welcome* (Gruha, 2017).

4.3. Usluge

Po pitanju unajmljivanja bicikla u regiji, postoji samo nekoliko lokacija gdje je to moguće. Unajmljivanje je moguće u Termama Sv. Martin, Međimurskim dvorima u Lopatincu te u trgovini Beciklin u Prelogu, a unajmljivanje električnih bicikala moguće je u trgovini i servisu Beciklin u Prelogu i Čakovcu. U deset objekata, koji pokrivaju 8 naselja Međimurja, u sklopu *Cyclist Welcome* mreže s tri i više zvjezdica najam je moguć uz uvjet korištenja usluge

smještaja. Popravci bicikala mogući su u Toplicama Sv. Martin, Pušćinama i Prelogu. Tvrtka *Rudi express Čakovec* nudi prijevoz do 20 bicikala odjednom unutar i van destinacije u specijaliziranoj prikolici (Međimurje bike, n.d.d).

Međimurje je prvo u Hrvatskoj uvelo gradsko dijeljenje bicikla. Grad Čakovec omogućuje *bike share* sustav Štromček, kojim osoba smije koristiti javne električne bicikle svakodnevno kroz 7 dana u tjednu u periodu od 6.00 do 21.00 sati. No, vrijeme korištenja bicikla je ipak ograničeno, i to na 90 minuta, nakon čega bicikl treba vratiti na postolje (Međimurje bike, n.d.e).

Smjerkazi biciklističkih ruta su dobro raspoređeni po cijelom Međimurju te je njihova najvažnija funkcija pomoć biciklistima koji nisu upoznati s lokalnim područjem kako bi pronašli svoje odredište te znak pruža vizualni kontinuitet i pomaže biciklistima da razumiju geografski položaj biciklističke mreže, posebice na rutama s čestim skretanjima. Putokazi su uočljive plave boje na površini table 30x30 cm te su jasni i pregledni (sl. 8.). Na deset ključnih točki u županiji su uređena odmorišta s klupama, info tablom, alatom za jednostavni popravak bicikla, a na pet točaka i sa skloništem od vremenskih nepogoda te *outdoor touchscreen* ekranima s dodatnim informacijama o rutama (Međimurska županija, 2017). Informacije o rutama mogu se pronaći i preuzeti na web stranicama www.visitmedimurje.hr i www.medimurjebike.hr. Na istim web stranicama mogu se pronaći i interaktivne karte koje omogućuju pregled jedinstvenih biciklističkih ruta uz pregled trajanja obilaska rute, težine rute te nadmorske visine.

Da Međimurje potiče razvoj cikloturizam vidi se i na primjeru jeftinijih određenih pogodnosti. Kao primjer može poslužiti Centar za posjetitelje *Med dvemi vodami* koji za osobe koje dođu biciklom nudi jeftiniju cijenu ulaznice (Med dvemi vodami, n.d.).

Sl. 8. Smjerokazi biciklističkih staza u Gornjem (lijevo) i Donjem (desno) Međimurju
Izvor: Osobni arhiv (2021)

4.4. Manifestacije

Međimurska županija uspješno provodi velik broj biciklističkih manifestacija kroz cijelu biciklističku sezonu. Organizirani biciklistički događaji su kvalitetni i često vrlo posjećeni. Međimurje je 2015. i 2016. godine bilo suorganizator najvećeg biciklističkog događaja u Hrvatskoj, Tour of Croatia, čija je zadnja dionica imala start u Toplicama Sveti Martin te je time prolazila kroz velik dio same županije. Tour of Croatia je bio vrlo dobro iskorišten za pozicioniranje i promoviranje Međimurja kao cikloturističke destinacije (Međimurska županija, 2017).

Tijekom godine Međimurska županija organizira 18 biciklističkih događaja, bilo rekreativnih ili sportsko-rekreativnih, u organizaciji biciklističkih klubova, turističkih zajednica i gospodarskih subjekata te na događajima sudjeluje od 30 do 200 sudionika (tab. 1.). Sudionici su lokalne, regionalne i međunarodne razine te je sveukupno oko 80 % posjetitelja iz drugih dijelova Hrvatske, Slovenije, Mađarske te Austrije. Događaji su zastupljeni kroz cijelu godinu, a ponajviše u razdoblju od travnja do svibnja (41 %), od lipnja do kolovoza (35 %) te u rujnu (24 %). Podjednako su zastupljeni međunarodni i regionalnih/ županijskih događaji (35 % svaki) te ih je 29 % organizirano na lokalnoj razini (Međimurska županija, 2017).

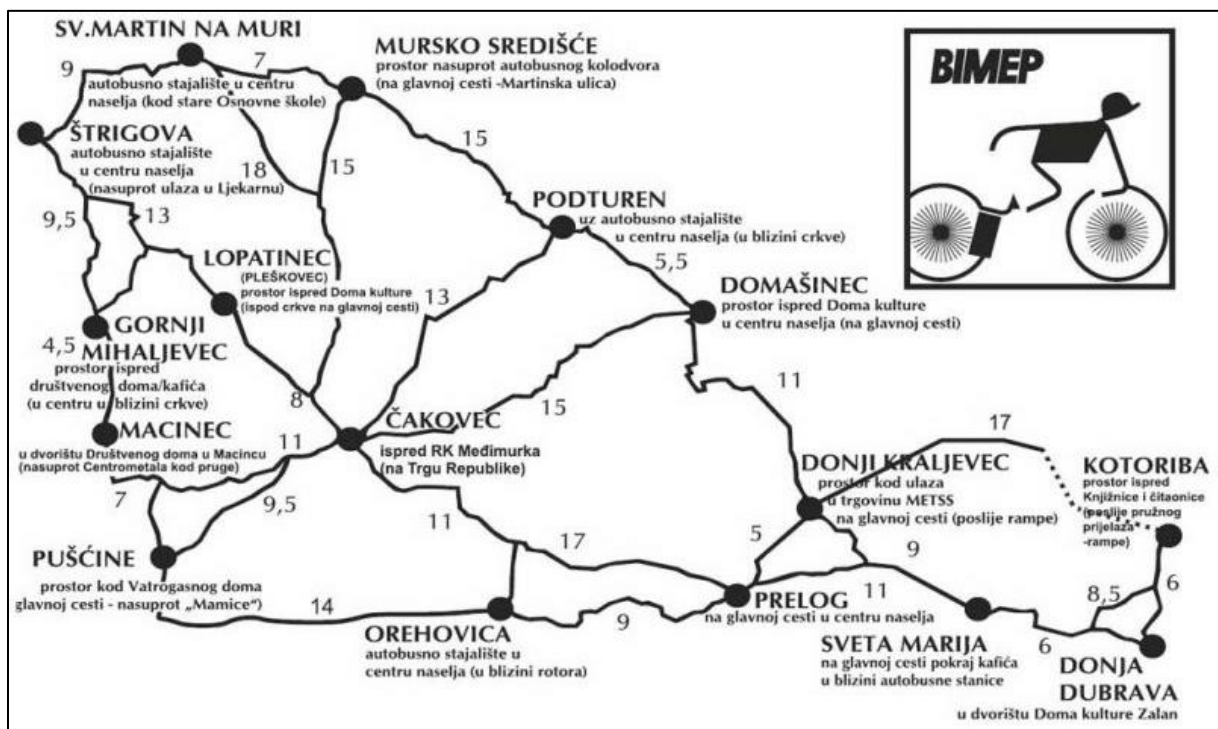
Tab. 1. Tradicionalne biciklističke manifestacije u MŽ

Redni broj	Naziv manifestacije	Termin održavanja	Organizator	Broj sudionika*	Karakter	Razina
1	Brevet Mura 200	početak travnja	MBK Mura Čakovec	80	sportsko-rekreativni	međunarodna
2	10 krugova Berkea	kraj travnja	BK Puls Čakovec	20	sportsko-rekreativni	lokalna
3	Prvomajska biciklijada	početak svibnja	TZG Prelog	300	rekreativni	lokalna
4	Stazama općine Nedelišća	sredina svibnja	TZO Nedelišće	200	rekreativni	lokalna
5	Velika nagrada Čakovca	kraj svibnja	BK Puls Čakovec	50	sportsko-rekreativni	međunarodna
6	Priločki MTD maraton	kraj svibnja	BK Prelog	50	sportsko-rekreativni	regionalna
7	BIMEP	kraj svibnja	Sport za sve Čakovec	2500	rekreativni	županijska
8	Brevet Panonia 300	početak srpnja	MBK Mura Čakovec	30	sportsko-rekreativni	međunarodna
9	Udri po pedali	sredina srpnja	Toplice Sveti Martin	100	rekreativni	regionalna
10	Zug-a-Mura	kraj srpnja	MBK Mura Čakovec	30	rekreativni	regionalna
11	Panonski maraton	kraj srpnja	BK Mura Avantura Sv. Martin	400	sportsko-rekreativni	međunarodna
12	Dječji MTB kamp	kraj kolovoza	MBK Mura Čakovec	50	sportsko-edukativni	županijska
13	Helicanum maraton	kolovoz	MBKM Mura	50	sportsko-rekreativni	regionalna
14	Dječji bike kamp	kraj kolovoza	BK Prelog	20	sportsko-edukativni	županijska
15	Po pedali po Steinerovoj ruti	početak lipnja	Donji Kraljevec	100	rekreativni	regionalna
16	Panamura Adventure Maraton	sredina rujna	MBK Mura Čakovec	200	sportsko-rekreativni	međunarodna
17	Eko centra Međimurska tura	početak rujna	BK Puls Čakovec	200	rekreativni	lokalna
18	Jesenska biciklijada	sredina rujna	TZO Nedelišće	200	rekreativni	lokalna

*Procjena RAM DC temeljem internetskih izvora

Izvor: Međimurska županija (2017)

Događaji vrijedni većeg spomena su Panonski maraton triju država, koji se održava više od 10 godina u suradnji s Mađarskom i Slovenijom, te manifestacija Biciklima Međimurskim putevima (BIMEP) koji uvjerljivo privlači najveći broj sudionika (2500) svih uzrasta (Matotek i Martišek, 2015). BIMEP je manifestacija koja povezuje punktove kroz cijelo Međimurje te sveukupna biciklistička staza iznosi više od 150 km. Sam događaj prešao je granice Međimurja te privlači i vanjske sudionike. Manifestacija je organizirana u svrhu naglaska na potrebu redovne tjelesne aktivnosti za zdravlje ljudi, a zbog njegove raširenosti BIMEP je uključen u projekt Cycling in a Network 2.0 u okviru projekta INTERREG V-A Mađarska-Hrvatska (Međimurska županija, 2019). U sklopu istog projekta (CIAN 2.0) Turistička zajednica Međimurske županije organizirala je biciklijadu i ciklomaraton 2018. godine. Trasa ciklomaratona Mura Bike bila je duljine do 140 km te je prolazila kroz Hrvatsku i susjednu Mađarsku, dok je trasa biciklijade bila duga 27 km, a vodila je samo kroz Međimurske krajeve (Međimurje bike, 2018).

Sl. 9. Punktovi i udaljenosti punktova na događaju BIMEP 2019. godine
Izvor: Eventinfo (2019)

Godina 2020. i 2021., kada su zbog COVID-19 odgođene i otkazane razne manifestacije, razvila se i jedna nova. U cilju promocije Međimurja kao „gravel destinacije“ 2021. godine se održala rekreativna biciklistička vožnja „C2C – Coast to Coast“. Riječ gravel označava vožnju po ne asfaltiranim cestama, odnosno po makadamu i drugim podlogama te

pruža biciklistu više adrenalina i slobode. Vožnja se odvijala između Mure i Drave te su na izboru bile dvije staze maratonske dužine te jedna kratka vožnja (Coast 2 Coast Gravel, 2021). U budućnosti se preporučuje organizacija jednog sportskog i jednog rekreativnog biciklističkog događaja na kraju bike sezone (listopad) koji bi bili na rangu nacionalnog, odnosno regionalnog europskog bike eventa (Međimurska županija, 2017).

5. CIKLOTURIZAM U TURISTIČKOJ PONUDI MEĐIMURJA

Vodeći motivi dolaska u Međimurje su *wellness* te rastući oblici turizma eno-gastronomija, cikloturizam i sport i rekreacija. Proizvodi su najviše bazirani na ponudi Termi Sveti Martin, međimurskoj vinskoj cesti i gastronomskoj ponudi te sportskoj, specifično, biciklističkoj infrastrukturi i uslugama (REDEA, 2014). Međimurje je specijalizirano za aktivni odmor te pripada jedno od tri najbolje cikloturističke destinacije u Hrvatskoj i prepoznat je kao sportsko-rekreativna destinacija koja nudi sport uz rijeke i jezera. Sam potencijal regije još uvijek nije dovoljno iskorišteno. Aktivni odmor može se smatrati zdravstvenom, psihološkom i biološkom potrebom kao naknadu za nedovoljno kretanja i ubrzani način života. Međimurski programi sportsko-rekreativskih aktivnosti omogućuju turistima da ostvare kvalitetan, dugi, aktivan odmor (Breslauer, 2012). U tome pomažu razvijene biciklističke i pješačke staze, riječna marina, adrenalinski parkovi i drugo, kao i atraktivna priroda te kvalitetne sportske usluge. U samoj dostupnosti Međimurja pomaže redovna linija vlaka na relaciji Zagreb – Čakovec te turistički vlakić *Bus on the move* koji osigurava prijevoz po cijelom Međimurju. Turistički proizvodi Međimurja danas se nalaze na različitoj razini razvijenosti, a cikloturizam se, uz turizam *wellnessa* i turizma vina nalazi na razini tržišno spremnih i razvijenih. U portfelju turističkih proizvoda Međimurske županije u segmentu odmora i poslovnog turizma može se pronaći cikloturizam, odnosno biciklizam te se biciklizam smatra prioritetnim proizvodom (Tab. 2.). Također, biciklizam je jedan od glavnih razvojnih potencijala Međimurja (Institut za turizam, 2016). Strateškim marketing planom turizma MŽ 2014-2020. istaknuto je da su cikloturisti primarni ciljani potrošački segment te cikloturizam u županiji unazad četiri godine pokazuje prosječni godišnji rast od 20 %. Segmentacija prioritetnih tržišta Akcijskog plana razvoja cikloturizma u RH preklapa se sa segmentacijom Strateškog marketing plana turizma Međimurske županije (Slovenija, Austrija, Mađarska). Međimurje tako, uz određene korekcije nekih ruta i dizanje kvalitete biciklističkih staza, ima visokokvalitetnu ponudu za sve tržišne segmente i uklapa se u globalne trendove. Godine 2016. u Međimurju je ostvareno 12 tisuća dolazaka i oko 25 tisuća noćenja u svrhu cikloturizma te to znači da je oko 20 % od ukupnog broja dolazaka i 17 % od ukupnog broja noćenja motivirano cikloturizmom. Broj jednodnevnih

cikloturista u Međimurje 2016. godine procjenjuje se na oko 50 tisuća, a preko 60 % od svih turista je koristilo vlastiti bicikl prilikom obilaska destinacije (Međimurska županija, 2017). Cikloturizam ima veliki utjecaj na turizam Međimurja što vidimo i prema broju sudionika u biciklističkim manifestacijama. Povoljan geografski položaj županije i prometna povezanost sa susjednim državama omogućuje cikloturistima nesmetan prolaz i priliku za uživanje u atrakcijama uz staze. U budućnosti se očekuje daljnji rast cikloturizma u županiji (intervju s D. Juzbašić).

Tab. 2. Pozicioniranje cikloturizma/biciklizma u portfelju turističkih proizvoda Međimurja

Proizvodi odmora (glavni odmor, kratki odmor, jednodnevni izlet)					
Sport i rekreacija	Cikloturizam	Pješačenje	Sportovi na vodi	Ribolov i lov	Adrenalinski sportovi
Zdravstveni turizam	Wellness	Medicinski wellness	Medicinski turizam	Lječilišni turizam	
Enogastronomija	Turizam vina	Gastroturizam			
Kulturni turizam	Povijesne znamenitosti	Etno baština	„Ezoterija“		
Proizvodi poslovnog turizma					
Poslovni turizam	Poslovna putovanja	Poslovni skupovi	Team building		
Sportske pripreme	Biciklizam	Gimnastika	Streljaštvo	Odbojka Rukomet Badminton	Nogomet Motosport
Posebni proizvodi					
Posebni proizvodi	Edukativno-zabavni park	Tranzit			

Izvor: Institut za turizam (2016)

5.1. Agencijske ponude cikloturizma u Međimurju

Agencijske ponude cikloturizma u Međimurskoj županiji prvenstveno se pronalaze na internetu, specifično na web stranici Visit Međimurje koja trenutno nudi dvije turističke ponude koje uključuju biciklizam: *U treptaju leptirovih krila* (4-7 dana) i *Biciklom na Muru* u avanturu (7 dana) (Visit Međimurje, n.d.). Oba cikloturistička paketa su kreirana od strane *Etno Art Travel* agencije koja je tiskala poseban prodajni letak na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku (Međimurska županija, 2017). Biciklističke pakete u Međimurju nudi više domaćih agencija putem web stranica, no naglasak je uglavnom na smještaju u Termama Sveti Martin. *Hotel Spa Golfer* trenutno nudi dva bike paketa, *Active & Healthy* i *Sportaši na odmoru*, koji omogućuju besplatni najam bicikla te ostale pogodnosti *wellnessa* i gastronomije (Terme Sveti Martin, 2021). Od agencija, biciklističke pakete pronalaze se na stranicama domaćih agencija,

Relaxino agencije, *My travel* agencije, *Cro-sports* web stranice i drugih. Također, iako hotel *Castellum* u Međimurju nema oznaku *Cycle Welcome*, na web stranici hotela može se pronaći vikend bike paket (Castellum, n.d.). Od inozemnih agencija, cikloturističke ponude u Međimurju nude: Turistička agencija *Sonček Ljubljana* (Slovenija) te *Holiday Check Botighofen* (Njemačka) (Međimurska županija, 2017).

Turistička zajednica Međimurske županije je izradila brošuru cikloturističkih paketa *Bicikliranje u čarobnoj bike mreži* gdje se putuje označenim biciklističkim rutama u Međimurju i u okolini mađarskog grada Nagykanisze. Cikloturistički paketi su namijenjeni prvenstveno turističkim agencijama kojima će oni biti temelj za izradu komercijalnih paketa te individualnim cikloturistima kojima će paketi pomoći u planiranju njihovih individualnih putovanja. Paketi u brošuri uključuju 65 putovanja u trajanju od jedan dan (25 ponuda), tri dana (17 ponuda) ili 7 dana (23 ponuda) te su paketi prilagođeni prema duljini staza, podlozi, zahtjevnosti i drugim karakteristikama (Turistička zajednica Međimurske županije, n.d.).

Iz navedenog se može zaključiti kako je cikloturistička ponuda Međimurja relativno dobro pozicionirana kod domaćih turističkih agencija, ali je kod inozemnih vrlo slaba te treba usmjeriti marketinške aktivnosti prema agencijama na slovenskom, austrijskom i njemačkom tržištu. Također, velika je koncentracija smještaja u Termama Sveti Martin te bi se trebalo poraditi na raznolikijim ponudama smještaja i drugdje u regiji.

5.2. Povezivanje cikloturizma s drugim oblicima turizma

Cikloturizam se gotovo uvijek isprepliće i potiče razvoj drugih oblika turizma poput gastronomije, *wellnessa*, ruralnog turizma, vinskog turizma i drugih, a iz već analiziranih turističkih bike paketa možemo zaključiti kako se konkretno cikloturizam u Međimurskoj županiji ponajviše povezuje s *wellness* turizmom zbog smještaja u Termama Sveti Martin. Upravo je *Hotel Spa Golfer* prvi u Hrvatskoj dobio licencu *Adria Bike Hotela* čime je postao središte cikloturizma u regiji (Matotek i Martišek, 2015). Cikloturizam se često veže uz druge razvijene oblike turizma u Međimurju poput eno-gastronomije, *wellness* i kulturnog turizma te cikloturisti traže i kombiniraju sva tri navedena oblika turizma (intervju D. Juzbašić). No, može se primijeniti kako se cikloturisti koncentriraju na različita iskustva ovisno o dijelu Međimurja koji posjećuju. Naime, Gornje Međimurje nudi već spomenuti *wellness* turizam te vinski turizam. Brdovit krajolik omogućuje razvoj gorica, a gorice potiču cikloturiste da prate vinske ceste te kušaju vina i posjete vinske podrumne. Uz kušanje vina, često se degustiraju i domaći specijaliteti te Međimurje promovira i razvija gastronomski turizam. Također, u Gornjem Međimurju postoje predivni prirodni krajolici te rijeka Mura koja osigurava veliku

bioraznolikost biljaka i životinja. Uz Muru se nalazi i objekt tradicijske graditeljske baštine, Stari mlin, u kojem se nalazi muzej kako bi se saznalo više o kulturi i povijesti područja (Matotek i Martišek, 2015). Za razliku od Gornjeg Međimurja, Donje nudi više kulturnih, ali i prirodnih znamenitosti. Bolje se upoznaje sama tradicija prostora te prostor uz rijeku Dravu omogućuje druge sportsko-rekreativne aktivnosti poput raftinga (Matotek i Martišek, 2017). Uz sve navedene oblike turizma, potrebno je spomenuti i ruralni turizam koji se čak i ponajviše kombinira uz ruralni turizam. Ruralni turizam je vrlo širok pojam koji uključuje svaku turističku aktivnost unutar ruralnih područja, odnosno obuhvaća različite oblike turizma (poput lovnog, seoskog, zdravstvenog, rekreativnog turizma) te se u Gornjem Međimurju on već godinama vrlo uspješno razvija (Mesarić Zabčić, 2008). Ruralni turizam temelji se na povratku prirodi i izvornom načinu života, a na njen razvoj utječe i sportsko-rekreativni turizam i ekoturizam (Bedeković i dr., 2012).

Fascinantan je projekt Ekomuzej Međimurje Malo kojem je cilj izgradnja i opremanje 15 centara za interpretaciju širom Međimurske županije koji žele očuvati i zaštititi nematerijalnu i materijalnu baštinu (sl. 10.). Ideja ekomuzeja je jedinstvena i inovativna te je njegova organizacija na području cijele županije prvi takav projekt u Hrvatskoj i u ovom dijelu Europe (Ekomuzej Međimurje, n.d.). Ovaj projekt može utjecati na cikloturizam u županiji jer omogućuje kompletni pregled baštine Međimurja. Potencijalno se može izraditi i nova biciklistička ruta koji bi objedinila svih 15 centara za interpretaciju.

Sl. 10. Karta lokacija materijalnih i nematerijalnih kulturnih i prirodnih baština Međimurja
Izvor: Ekomuzej Međimurje (n.d.)

6. DALJNI RAZVOJ CIKLOTURIZMA U MEĐIMURJU

Budući da nema novog strateškog dokumenta za razvoj cikloturizma u Međimurju, u ovom poglavlju dan je kritični osvrt na Operativni plan razvoja cikloturizma Međimurske županije do 2020. godine (2017). Cikloturizam se smatra prioritetom razvoja u turizmu Međimurja, no potencijal cikloturizma još uvijek nije u potpunosti iskorišten. Osvremenjivanje i obogaćivanje postojeće izvanugostiteljske turističke ponude i uređenje i širenje mreže turističkih staza i cesta izdvaja se kao bitan segment razvoja cikloturizma (Institut za turizam, 2016). Također, od desetak biciklističkih ruta koje su bile u planu izgradnje do 2020. godine, tek nekoliko ih nije realizirano (staze R15, M5, M4) (zaokružene rute na sl. 11.). No, većina biciklističkih staza je uspješno izrađena i poboljšana, ali cestovna infrastruktura još uvijek zahtjeva poboljšanja. U planu je također uređenje glavnih cikloturističkih ruta, izgradnja biciklističkih staza, opremanje odmorišta, postavljanje info panoa s opisima ruta, kartama i lokalnim informacijama i drugo. Još jedan veliki projekt u budućnosti jest Booking centar „Amazon of Europe“ koji će se, uz suradnju s međunarodnim partnerima, baviti izradom turističkih aranžmana za cikloturiste, prodajom jednodnevnih izleta, organizacijom višednevnog putovanja te nuditi mogućnost suradnje s lokalnim iznajmljivačima smještaja na području Donjeg Međimurja (intervju D. Juzbašić).

Promjene u pravcu zakonskih regulativa impliciraju na ograničavanje automobilske prometa na postojećim makadamskim biciklističkim putovima, posebice u prostoru Regionalnog parka Mura-Drava te lobiranje u odnosu na Ministarstvo prometa radi korekcija rute EuroVelo 13. U tehnologiji se pak želi potaknuti razvoj novih poduzetničkih projekata o cikloturizmu, provođenje edukacije vezane za cikloturističke usluge, porast svijesti o sigurnosti u prometu, korištenje fondova EU i drugo. U području menadžmenta želi se postići širenje *e-bike share* usluge na nivou Međimurja, uvođenje međunarodnih oznaka za smještajne objekte s dodatnom uslugom za cikloturiste te jačanje kapaciteta regionalne i lokalnih turističkih zajednica, a u području marketinga bitna točka jest provođenje kontinuirane i sveobuhvatne promotivne kampanje na glavnim ciljanim tržištima te poboljšavanje kvalitete postojećih komunikacijskih alata i izdavanje nove tiskane bike karte. Sva ta poboljšanja trebala bi osigurati četiri zadana cilja: poboljšanje kvalitete i umreženosti javne biciklističke infrastrukture, povećanje kvalitete usluga namijenjenih cikloturistima, povećanje prihoda te pozicioniranje Međimurja kao destinaciju za aktivni odmor s vrhunskim uvjetima za cikloturizam kako bi se osigurala dugoročna konkurentnost i prepoznatljivost (Međimurska županija, 2017).

Zadnji cilj ujedno se poklapa i s vizijom definiranom u Operativnom planu koja smatra da će Međimurje do 2022. godine postati prepoznata, visokopoželjna destinacija s razvijenom i europski umreženom biciklističkom infrastrukturom te visokokvalitetnim inovativnim uslugama za cikloturiste te Turistička zajednica Međimurske županije smatra kako to i jest budućnost županije te kako će cikloturizam u županiji rasti kroz nove projekte (intervju D. Juzbašić). No, unatoč velikim ulaganjima i razvoju cikloturističkih sadržaja na području Međimurja, sama vizija će se vrlo teško ispuniti do 2022. godine. Međimurje još uvijek nije dovoljno prepoznato i razvikano kako bi privuklo međunarodne turiste, no na vrlo je dobrom putu postajanja široko prepoznate cikloturističke destinacije.

Sl. 11. Planirane i ostvarene biciklističke staze do 2020. u Međimurju
Izvor: Međimurska županija (2017)

7. ZAKLJUČAK

Cikloturizam je rastuća grana turizma koja promovira zdravlje i boravak u prirodi. Smatra se održivim turizmom s mnogo ekonomskih, ekoloških te socijalnih prednosti. Iako se u Međimurskoj županiji cikloturizam počeo razvijati kasnije od ostatka Europe i Hrvatske, danas on čini jedan od glavnih segmenata turističke ponude regije. Pogodnost geografskog položaja Međimurja kao tranzitne regije na tromeđi Slovenije, Mađarske i Hrvatske olakšala je razvoj biciklističkog turizma, a zbog kvalitete biciklističke infrastrukture i usluga koje Međimurje nudi, ono je svrstano u tri najrazvijenije cikloturističke destinacije u Hrvatskoj. Županija je prepoznala potencijal cikloturizma te je razvila poseban plan za njegov napredak. Međimurje uspješno surađuje s okolnim državama (Slovenija, Mađarska) pri razvoju novih ruta i kvalitetnijih usluga te koristi fondove iz Europske Unije. Trenutno se radi na projektima *Amazing Amazon of Europe* i *Amazon of Europe Bike Trail* te se razmišlja o jedinstvenom sustavu bookinga za smještaj cikloturista. Biciklistička infrastruktura je vrlo razvijena te se županija može pohvaliti s više od 850 km biciklističkih staza i 19 biciklističkih ruta. Zbog pogodnog reljefa Međimurja, biciklističke rute su raznolike. Također, biciklističke rute su međunarodne, regionalne i lokalne razine. Većina biciklističkih staza koje su se mogle unaprijediti su ostvarenje, no uvijek ima prostora za napredak, posebice kod stvaranja novih biciklističkih ruta i poboljšanja podloge. Najveći pomak u razvoju cikloturizma je osigurala oznaka *Cyclist Welcome Quality* kojom trenutno u Međimurju raspolažu dvadeset smještajnih i desetak ugostiteljskih objekata. Oznaka nudi određenu kvalitetu i osigurava prilagođenost objekata biciklistima. No, prevelik je naglasak na Hotelu Spa Golfer te se treba poraditi na ponudama koje omogućuju raznovrsniji smještaj. Usluge poput info ploča i smjerokaza i unajmljivanja bicikla su jasne i adekvatne turističkoj potražnji, a informacije o rutama su lako dostupne na web stranicama. Međimurje uspješno provodi dvadesetak manifestacija tijekom biciklističke sezone, no predlaže se pokretanje događaja na kraju biciklističke sezone. Ponude cikloturizma u Međimurju lako se pronađu u domaćim agencijama, no inozemna ponuda je vrlo slaba te se u budućnosti treba više poraditi na njegovom promoviranju vanjskim tržištima. Daljnji razvoj cikloturizma u Međimurskoj županiji osigurava suradnja s drugim državama i unapređenje kvalitete biciklističkih usluga i infrastrukture. Možemo zaključiti kako je Međimurje zaista pogodna destinacija za razvoj cikloturizma te se potencijal cikloturizma uspješno iskorištava i radi se na njegovom stalnom napretku kako bi Međimurje u bližoj budućnosti postalo visokopoželjna i širom prepoznatljiva europska cikloturistička destinacija.

LITERATURA

1. Bartoluci, M., Škorić, S., Starešinić, Z., 2016: Sports Tourism offer in Croatia, *Poslovna izvrsnost*, 10(2), 9-25.
2. Bedeković, V., Baričević, D., Lančić, B., 2012: Promoting sustainable tourism through the development of sports-recreational and eco-tourism in the case of Pustara Višnjica, u: Breslauer, N. (ur.): *Stanje i mogućnosti zdravstvenog i sportsko- rekreacijskog turizma*, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 175-182.
3. Breslauer, N., 2012: Stanje i mogućnosti razvoja sportsko-rekreacijskog turizma u Međimurju, *Zbornik radova 2. međunarodne konferencije o menadžmentu u turizmu i sportu*, 152-160.
4. Cox, P., 2013: The paradoxes of cyclotourism: Constructing and consuming nature, *Proceedings of the 7th Biennial European society for environmental history conference – Circulating natures: Food-water-energy*, Munich.
5. Gazzola, P., Pavione, E., Grechi, D., i Ossola, P., 2018: Cycle tourism as a driver for the sustainable development of little-known or remote territories: the experience of the Apennine regions of Northern Italy, *Sustainability* 10 (6), 1863, 1-19, DOI: 10.3390/su10061863.
6. Gotovac, T., 2018: *Utjecaj cikloturizma na razvoj hotela u Republici Hrvatskoj specijaliziranih za bicikliste*, Diplomski rad, Sveučilište u Splitu.
7. Innovation Norway, 2016: Cycling tourism in USA, Denmark, Germany, the Netherlands, Sweden, and their perceptions of Norway as a cycling destination, *Norwegian Centre of Expertise*, 5-35.
8. Koretić, D., 2019: Potencijal, *Like putovanja – specijalno izdanje*, 6-10.
9. Kovačić, N., 2015: Profiling bicycle tourists: a case of Croatia, *Tourism and hospitality management* 21 (2), 159-177, DOI: 10.20867/thm.21.2.4.
10. Makarić, A-M., 2015: *Razvoj cikloturizma u Republici Hrvatskoj*, Završni rad, Međimursko veleučilište u Čakovcu.
11. Matotek, V., Martišek, S., 2015: Biciklistička avantura gornjim Međimurjem, *Meridijani* 188, 32-39.
12. Matotek, V., Martišek, S., 2017: Bicikliranje donjim Međimurjem, *Meridijani* 195, 57-63.
13. Međimurske Novine, 2017: Z biciklinom po Međimurju, Posebni prilog Međimurskih novina, 2-8.

14. Mesarić Žabčić, R. 2008: Ruralni turizam i poduzetništvo: primjer Međimurske županije, *Acta turistica nova*, 2 (2), 181-204.
15. Mesarić, M., Golub, S., 2012: Mogućnosti outdoor rekreacije u Regionalnom parku Mura-Drava u Međimurskoj županiji, u: Breslauer, N. (ur.): *Stanje i mogućnosti zdravstvenog i sportsko-rekreacijskog turizma*, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 228-236.
16. Morpeth, N. D., 2013: Small Firms and the Principles of Sustainable Tourism: the case of cycle tourism, u: Morpeth, N. D: *Small Firms in Tourism*, Routledge, 225-234.
17. Piket, P., Eijgelaar, E., i Peeters, P., 2013: European cycle tourism: a tool for sustainable regional rural development, *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 115-119, DOI: 10.22004/ag.econ.164816.
18. Rabotić, B., 2013: *Selektivni oblici turizma, 2. prerađeno i dopunjeno izdanje*, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd.
19. Simonsen, P. S., Jørgensen, B., Robbins, D., 1998: *Cycling tourism* (Vol. 13). Bornholm: Unit of Tourism Research at Research Centre of Bornholm.
20. Tubić, D., Bosnić, I., Blažević, Z., 2012: Biciklističke rute u razvoju sportsko rekreativnog turizma Međimurja, u: Breslauer, N. (ur.): *Stanje i mogućnosti zdravstvenog i sportsko-rekreacijskog turizma*, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 263-268.
21. Vujko, A., Dragosavac, M., Kisin, N., i Maksimović, B., 2017: The influence of cyclo-tourism on health and economic destination development, *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport* 15 (1), 227-237.
22. Weston, R., Davies, N. J., Lumsdon, L. M., McGrath, P., Peeters, P., Eijgelaar, E., Piket, P., 2012: *The European Cycle Route Network, EuroVelo*, Technical Report. European Parliament, Brussels.

IZVORI

1. Amazon of Europe Bike Trail, n.d.: Amazon of Europe Bike Trail Cycling Guide, <https://aoebiketrail.com/wp-content/uploads/2021/02/Amazon-of-Europe-Bike-Trail-Cycling-Guide.pdf> (13. 8. 2021.).
2. Castellum, n.d.: Posebne ponude, <https://www.castellum-cakovec.com/posebne-ponude> (30. 8. 2021.).
3. Cikloturizam.hr, 2017: EuroVelo national coordination partnership agreement, <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2017/12/Ugovor-s-ECF-i-dodatak-Ugovora.pdf> (11.8.2021.).

4. Cikloturizam.hr, 2020: Biciklističke rute u Hrvatskoj <https://cikloturizam.hr/vijesti/biciklisticke-rute-u-hrvatskoj/> (11. 8. 2021.).
5. Coast 2 Coast Gravel, 2021: C2C Gravel 2021 – Međimurje, Čakovec, 15. svibnja 2021., <https://ride-gravel.me/c2c/> (28. 9. 2021.).
6. Cycling UK, 2020: Economic benefits of cycle tourism, https://www.cyclinguk.org/sites/default/files/document/2020/07/benefits_of_cycle_tourism_factsheet_final10738.pdf (8. 8. 2021.).
7. Drava Bike, n.d.: Sve o Dravskoj biciklističkoj stazi, <https://dravabike.si/hr/info/vse-o-dravski-kolesarski-poti> (13. 8. 2021.).
8. Ekomuzej Međimurje, n.d.: Upoznaj Međimurje, <https://ekomuzej-medimurje.info/#otkrijte> (31. 8. 2021.).
9. European Cyclists' Federation, n.d.: About us, <https://ecf.com/about-us> (11. 8. 2021.).
10. EuroVelo, n.d.: About au, <https://en.eurovelo.com/about-us> (11. 8. 2021.).
11. EuroVelo, n.d.: Croatia, <https://en.eurovelo.com/croatia> (11. 8. 2021.).
12. Eveninfo, 2019: BIMEP 2019., <https://eventinfo.com.hr/dogadaj/bimep-2019> (28. 9. 2021.).
13. Grula, R., 2017: Međimurje Cyclist Welcome Mreža, <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2017/11/Medimurska-zupanija-min.pdf> (26. 8. 2021.).
14. Herceg, K., 2016: Cikloturizam – kada turizam postane ciklo, <https://ekonomskiportal.com/cikloturizam-kada-turizam-postane-ciklo/> (8. 8. 2021.).
15. Herman, 2019: CIAN 2.0: upoznavanje prostora uz rijeku Muru na biciklu i u doticaju s prirodom, <https://regionalni.com/cian-2-0-mura-bike-interreg/> (13. 8. 2021.).
16. Hrvatska tehnička enciklopedija, *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 2016: <https://tehnika.lzmk.hr/budicki-ferdinand-2/> (11.8.2021.).
17. Hrvatski savez biciklista, n.d.: Povijest HBSa, <https://www.hbs.hr/uncategorized/povijest-hbsa/> (11. 8. 2021.).
18. Institut za turizam, 2015: Akcijski plan razvoja cikloturizma, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/151014_AP_ciklotuirizam.pdf (6. 8. 2021.).
19. Interreg Slovenija – Hrvatska, n.d.: Gospodarski i društveni razvoj, Turizam i ruralni razvoj, <http://www.si-hr.eu/hr2/map/mura-drava-bike/> (13. 8. 2021.).
20. Med dvema vodama, n.d.: Cjenik, <https://med-dvema-vodama.info/cjenik/> (1. 9. 2021.).
21. Međimurje Bike, 2018: Mura Bike 2018., <https://medimurje-bike.com/mura-bike-2018/> (28. 9. 2021.).

22. Međimurje bike, n.d.a: Biciklističke rute u Međimurju, <https://www.medimurje-bike.com/popis-ruta> (6. 8. 2021.).
23. Međimurje bike, n.d.b: Aktivni bike klubovi, <https://www.medimurje-bike.com/bike-klubovi> (12. 8. 2021.).
24. Međimurje bike, n.d.c: EV13 (Eurovelo 13 – Iron courtain), <https://medimurje-bike.com/ruta/ev13-eurovelo-13-iron-courtain> (14. 8. 2021.).
25. Međimurje bike, n.d.d: Rent a bike, <https://www.medimurje-bike.com/rent-a-bike> (16. 8. 2021.).
26. Međimurje bike, n.d.e: Bike share sustav, <https://www.medimurje-bike.com/bike-share-sustav> (16. 8. 2021.).
27. Međimurje bike, n.d.f: Interaktivna karta, <https://www.medimurje-bike.com/interaktivna-karta> (16. 8. 2021.).
28. Međimurje Bike, n.d.g: Cyclist Welcome smještaj u Međimurju, <https://www.medimurje-bike.com/popis-smjestaja> (26. 8. 2021.).
29. Međimurska županija, 2014: Službeni glasnik Međimurske županije: Polazišta, <https://drive.google.com/drive/folders/1kZ-rpz4WWZ8y5yAy2kzbXp8iog2ugA7g> (8. 8. 2021.).
30. Međimurska županija, 2019: BIMEP 2019 – najveća međimurska biciklijada održat će se 22. travnja, <https://medjimurska-zupanija.hr/2019/04/12/bimep-2019-najveca-medimurska-biciklijada-odrzat-ce-se-22-travnja/> (28. 8. 2021.).
31. Mura – Drava.bike, 2011: Murska biciklistička staza, https://www.visitmedimurje.com/media/brosure/murska_biciklisticka_staza.pdf (16. 8. 2021.).
32. REDEA, 2014: *Strateški marketing plan turizma Međimurske županije 2014.-2020., Turistička atrakcijska osnova*, <http://www.redea.hr/wp-content/uploads/2015/07/Redea-Strateski-marketing-brosura-web.pdf> (27.8.2021.).
33. Robertson, n.d.: E-bikes - are they the future of cycle tourism?, <https://www.cycletoursglobal.com/blog/ctg/e-bikes-are-they-the-future-of-cycle-tourism> (16. 8. 2021.).
34. Terme Sveti Martin, 2021: Paketi, <https://www.termesvetimartin.com/hr/paketi> (30. 8. 2021.).
35. Tourwriter, n.d.: The future of bike tourism in 2021, <https://www.tourwriter.com/travel-software-blog/future-bike-tourism-2021/> (16. 8. 2021.).

36. Turistička zajednica Međimurske županije, n.d.: Cikloturistički paketi, https://www.visitmedimurje.com/media/PAKETI_CIAN-HR.pdf (30. 8. 2021.).
37. Visit Međimurje, 2015: Standard kvalitete Cyclist Welcome, <https://visitmedimurje.com/vijesti-vise.asp?id=64&kt=Najave#.YRaoVIgzbIV> (13. 8. 2021.).
38. Visit Međimurje, n.d.: Turistički paketi, http://www.visitmedimurje.com/turisticki_paketi.asp?#.YS6Q1YgzbIU (30. 8. 2021.).
39. Županijska uprava za ceste Međimurske županije, 2019: Program prekogranične suradnje Interreg V-A Mađarska – Hrvatska 2014. – 2020. Cycle in a network 2.0, <https://zuc-ck.hr/component/content/article/11-eu-projekti/14-program-prekograncne-suradnje-interreg-v-a-madarska-hrvatska-2014-2020-cycle-in-a-network-2-0> (13. 8. 2021.).

PRILOZI

POPIS SLIKA

Sl.1. Utjecaj cikloturizma u manje poznatim mjestima na određene dimenzije	5
Sl. 2. Biciklistički koridori EuroVela	7
Sl. 3. Koridori EuroVelo koji prolaze Hrvatskom	8
Sl.4. Državne biciklističke rute	10
Sl. 5. Biciklističke staze u Međimurju	13
Sl. 6. Biciklistička staza u Gornjem Međimurju	15
Sl. 7. Oznaka <i>Cyclist Welcome</i> te razine kvalitete oznake	16
Sl. 8. Smjerokazi biciklističkih staza u Gornjem (lijevo) i Donjem (desno) Međimurju.....	18
Sl. 9. Puntovi i udaljenosti punktova na događaju BIMPEP 2019. godine	20
Sl. 10. Karta lokacija materijalnih i nematerijalnih kulturnih i prirodnih baština Međimurja.	24
Sl. 11. Planirane i ostvarene biciklističke staze do 2020. u Međimurju.....	26

POPIS TABLICA

Tab. 1. Tradicionalne biciklističke manifestacije u MŽ.....	19
Tab. 2. Pozicioniranje cikloturizma/biciklizma u portfelju turističkih proizvoda Međimurja.	22

INTERVJU

Čakovec, 29. kolovoza, 2021.

Pripremljena pitanja za intervju

1. Kada je Međimurje zapravo prepoznalo potencijal cikloturizma, odnosno kad se ono počinje razvijati i u njega se značajnije ulagati?
2. Međimurska županija je prva u Hrvatskoj uvela oznaku objekata „Cyclist welcome“. Kako ste i kada došli na ideju da oznaku primijenite na objekte u Međimurju?
3. Jesu li smještajni kapaciteti sukladni s turističkom potražnjom? Gdje biciklisti najčešće borave u Međimurju?
4. Iz kojih krajeva dolaze cikloturisti u Međimurje? Pomaže li u tome sam granični položaj Međimurske županije?
5. Surađuje li Međimurska županija sa susjednim državama u pitanjima i projektima vezanih uz cikloturizam?
6. Međimurska županija je jedna od županija koja najviše koristi sufinanciranja Europske unije. (Su)financiraju li se projekti vezani uz cikloturizam iz Europskih fondova? Ako da, planiraju li se oni koristiti za budući razvoj?
7. Koji segmenti cikloturizma u Međimurju zahtijevaju daljnja ulaganja?
8. Radi li se na proširenju i poboljšanju biciklističkih staza u Međimurju?
9. Koliki je zapravo utjecaj cikloturizma u ukupnom turizmu Međimurja? Očekujete li rast cikloturizma u Međimurju u budućnosti?
10. Međimurje je i poznato u području eno-gastronomije, wellnesa i kulture. Koje se sve vrste turizma najviše povezuju s cikloturizmom u Međimurju?
11. Za Grad Čakovec se kaže da je grad biciklista, no, u njemu nije dozvoljena vožnja biciklom. Hoće li se to promijeniti?
12. Kako je koronavirus utjecao na cikloturizam u Međimurju? Je li se cikloturizam povećao, smanjio ili je stagnirao?
13. Koliko je Međimurje uključeno u samu mrežu EuroVelo?
14. Koji su kratkoročni, a koji dugoročni planovi razvoja cikloturizma u Međimurju?